

Epic Eponym

Purim 5785

who were throughout the entire kingdom of Ahasuerus — the people of Mordechai. ⁷ In the first month, which is the month of Nissan, in the twelfth year of King Ahasuerus, *pur* (that is, the lot) was cast in the presence of Haman from day to day, and from month to month, to the twelfth month, which is the month of Adar.

Jews undertook to continue the practice they had begun, just as Mordechai had prescribed to them.

²⁴ For Haman, the son of Hammedatha the Agagite, enemy of all the Jews, had plotted to destroy the Jews and had cast a *pur* (that is, the lot) to terrify and destroy them: ²⁵ but when

hanged him and his sons on the gallows. ²⁶ That is why they called these days "Purim" from the word "pur." Therefore, because of all that was written in this letter, and because of what they had experienced, and what has happened to them,

אֲחֻשׁוֹרוֹשׁ עִם מָרְדֳּכָי: וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא-חֹדֶשׁ
נִסָּן בְּשָׁנָה שְׁתַּיִם עָשָׂרָה לְמֶלֶךְ אֲחֻשׁוֹרוֹשׁ הָפִיל פֹּר
הוּא הַגּוֹרֵל לִפְנֵי הָמָן מִיּוֹם א' לַיּוֹם וּמִחֹדֶשׁ לַחֹדֶשׁ
שְׁנַיִם-עָשָׂר הוּא-חֹדֶשׁ אָדָר:
הַנִּיאָמַר הָמָן

בְּנִקְבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר-הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת
אֲשֶׁר-כָּתַב מָרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם: כִּי כָּל הָמָן בֶּן-הַמִּדְיָא
הָאֱגִי צָרָר כָּל-הַיְּהוּדִים חָשַׁב עַל-הַיְּהוּדִים לְאַבְדָּם
וְהָפִיל פֹּר הוּא הַגּוֹרֵל לְהָמָן וּלְאַבְדָּם: כִּי וּבִבְרָאָה

בְּנִי עַל-הָעֵץ: כִּי עַל-כֵּן קָרָא לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים
עַל-שֵׁם הַפֹּר עַל-כֵּן עַל-כֵּל-דְּבָרֵי הָאֲגֵרָה הָזֹאת
וּמִה-כָּאן עַל-כֵּה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם: כִּי קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ

76 PURIM: REMOVING THE MASK

R. Bernstein

4

Why, of all things, is Purim the name of the festival?

Additionally, in the paragraph we recite in shul after the *Megillah* reading, *Asher Heni*, we say "פור המן נהפך לפורנו"—Haman's lottery was transformed into our lottery." What does this mean? How can one person's lottery become another's?

4. HAMAN'S WAR ROOM

The Vilna Gaon explains that the lottery Haman cast was not, as we may think, a matter of choosing some random date. After all, why would Haman do such a thing? It may be true that Amalek consider things to "just happen," but why should that result in Haman insisting on making his choice of date dependent on a random lottery? That doesn't seem in any way as if it will increase his chances of succeeding. In fact, by definition, it doesn't seem like it will make any difference at all! Why not simply do what most people do when they would like to decide on a date—think about when the best date will be!

That, says the Vilna Gaon, is exactly what Haman was doing.⁴

In order to understand how this was so, we need to discuss the idea of *mazalos*. The word *mazalos* literally translates as "constellations"

and represents the flow of spiritual forces into the world through the celestial arrangement of the various constellations. Indeed, the word *mazal* comes from the word *nozel*, which means to flow. The *mazalos* are the system through which Hashem runs the world, empowering certain *mazalos* at certain times, which results in success or failure for those who are influenced by that *mazal* in that area. This is the way in which all nations receive their spiritual influence.

All except the Jewish People. The Gemara tells us that "there is no *mazal* for Yisrael."⁵ This means that Hashem does not guide the Jewish People through *mazalos*, rather, He guides them directly, as the verse says: "For Hashem's people are His portion."⁶ However, this direct supervision is dependent on the Jewish People being on a level that makes them deserving of it. Should they fail to attain the level that grants them such supervision, they become at the mercy of the *mazalos* that govern the nations of the world generally, and the *mazalos* are not kind to Yisrael.

שפתי חיים
פירוש חיים

3

"פורים" — נקבע שם היום, על שם "הפיל פור הוא הגורל לפני המן" (אסתר ג, ז) — "כי פור המן נהפך לפורינו" (פיוט אשר הניא), וכך נאמר: "על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור" (אסתר ט, כו) — שם הוא המגדיר את תוכן הדבר, וא"כ השם "פורים" מבטא ומגדיר את שורש כל הלימודים של ימי הפורים.

צריך להבין, במה השם "פורים" מבטא את מהותו של יום זה? הרי הפור שהפיל המן — שנהפך לפורינו — היה רק פרט אחד לקביעת התאריך של ביצוע הגזירה על היהודים. המן לא רצה לקבוע בעצמו את התאריך להרוג את היהודים ולכן הטיל גורל והוא זה שהכריע בבחירת התאריך, וא"כ הגורל הוא רק פרט אחד — שולי — ממאורעות הימים הללו, ולמה נקבע שמו של היום "פורים", דוקא על שם פרט שולי זה?

עוד צריך להבין, אם נקרא שמו של היום ע"ש הפור שהפיל המן, היה צריך לקרוא שמו של היום "פור", ולמה נקרא שמו "פורים" — לשון רבים?

The workings of the *mazalos* were well-known to Haman. The lottery was a means through which he was able to determine the day in which the *mazalos* would be most damaging to the Jewish People. The date on which the lottery fell was the thirteenth of Adar.⁷

Was Haman correct in his assessment? In principle, he was entirely correct. The thirteenth of Adar was the day where the *mazalos* should have been most damaging to the Jewish People. Moreover, the susceptibility of the Jewish People to being damaged through *mazalos* was likewise very much connected to the question of their location, as well as to the presence or absence of the Beis Hamikdash.

⁵ Shabbos 156a.

⁶ Devarim 32:9.

⁷ The Hebrew word for lottery is "goral." In both places where the *Megillah* mentions Haman's lottery (*Esther* 3:7 and 9:24), it refers to it as "a *pur*, that is, the lottery (*goral*)," thereby indicating that this was not a standard lottery that is entirely arbitrary. Rather, this special *pur*-type of lottery was based on a system of finding the most auspicious day for any given endeavor. It is referred to as a lottery only in the sense that the answer is not consciously chosen by the one who casts it. Indeed, a simple reading of the verse indicates that Haman did not even cast the lottery himself, for it states, "He cast the lot in front of Haman" (3:7). Haman did not have the expertise needed to cast a *pur*-type of lottery, and therefore commissioned someone who did (*Maharal, Ohr Chadash* to 9:24).

5. BEIS HAMIKDASH: THE ULTIMATE SUKKAH

It is interesting to note that one of the names by which the Beis Hamikdash is known is as a "sukkah." Thus, for example, the Navi refers to the rebuilding of the Beis Hamikdash as the "restoring of the Sukkah of David."⁸ Why is the Beis Hamikdash called a sukkah? It doesn't look anything like a sukkah!

In his commentary to *Shir HaShirim*, the *Vilna Gaon* explains that the analogy of the Beis Hamikdash to a sukkah is that, like a sukkah, it provides "shade from the sun." The "sun" represents the *mazalos* of the stars and constellations, and the "shade" provided by the Beis Hamikdash represents the Divine protection from the harmful effects of the *mazalos*.

Hence, in the absence of the Beis Hamikdash, and having been exiled from their land, the Jewish People are indeed prone to the harmful effects of the *mazalos*. This is the meaning of the verse in *Shir HaShirim* that states: "Do not look at me for I am blackened, for I have been burned by the sun...they set me as a guard for the vineyards, my own vineyard I did not guard."⁹

In this verse, the Jewish People are bemoaning their "sunburned" state, having been exiled and, without the shade of the Beis Hamikdash to protect them, they have been damaged by the *mazalos*. The reason for their predicament is that having failed to guard their own vineyard—the Land of Israel—they have been forced to guard others' vineyards, which have no shade to protect them.¹⁰

If this is true regarding the Jewish People's relationship with *mazalos* generally, we can well understand that, as long as things remained as normal, the day when the *mazalos* were most stacked against them would result in an absolute catastrophe. As far as Haman was concerned, it was worth the wait!

6. THE THIRTEENTH OF ADAR: MAZEL TOVI

However, had Haman lived until the thirteenth of Adar he would have been deeply disappointed. In the end, the day went extremely well for the Jewish People; they succeeded in defeating all their foes without suffering any casualties on their side. What happened? Where did Haman err in his calculations?

In fact, he did not err at all. His assessment of the *mazalos* situation was entirely accurate. What he had failed to factor in was the One who arranged the *mazalos* in the first place, Who saw fit to intervene and not only place His people beyond the reach of *mazalos*, but actually to reverse the nature of the *mazal* for that day permanently! This represented another aspect whereby Hashem completely overturned the "natural" workings of the spiritual realm for the sake of the Jewish People. Moreover, the newly acquired propitious nature of the month of Adar for us remains testimony to this upheaval until this day. The Gemara tells us that if one has a court case pending against a gentile, he should try and arrange to have it in the month of Adar, which is an auspicious month for the Jewish People regarding any altercations with other nations.¹¹ Thus, the "lottery of Haman" was indeed "transformed to be our lottery."

And so, the transformation of the nature of the month of Adar generally, and the thirteenth of Adar specifically, represents the full extent to which Hashem was prepared to "break the rules" in defense of His people. Therefore, in choosing a name with which to celebrate our salvation, there is no more appropriate name than "Purim," which is the plural of the word *Pur*—lottery, referring to the original lottery of Haman that identified this as the blackest of days for us, and the subsequent lottery that transformed it into the brightest of days!

H

וכדבר הזה נעשה ביום הפורים, וכמו שהובא בספרי קודש, שהאורות היו יורדים ביוהכ"פ בעת אמירת "כתור" מתגלים בכל שעות היממה דיום הפורים, ונמצא שביום גדול וקדוש זה יש ביד כל אחד לבקש מן המלך ככל אשר יחפוץ ואף לפעול שנוכה לשלימות התיקון שתהיה לעתיד לבוא, אמנם כדי שלא תהא יד הכל ממשמשת בו קבעו חז"ל את היום הזה למשתה ושמחה [ואין בו איסור מלאכה או נוסח תפלה כביום טוב, ובמוצאי פורים אין מבדילים בין קודש לחול, וזה דמיא לעגלה הפשוטה, ולא עוד אלא שחז"ל הוסיפו החיוב להשתכר בגילופין ולבטל את הדעת והשכל, שהוא ענין כיסוי הכתר בסמרטוטין], והבדל בכדי שאנשים פשוטים יהיו עסוקים בדברים בטלים ולא יגעו בכתר

11-6- פורים - ר' ביקוס (פס)

אותו חסד מופלא מתגלה כל שנה בפורים

ובכל שנה ושנה בימי הפורים אף שאיננו נתונים בסכנת כליה, נפתחים המעינות של ה"אורה שמחה ששון ויקר" - מושפע עלינו אותו חסד מופלא באותה עוצמה כמו שהיה בימי מרדכי ואסתר כשהיו שרויים בסכנה נוראה, ולכן ביום זה עלינו להשתדל לברך ברכת המזון בכוונה מיוחדת, כי ע"י ניתן לזכות לפרנסה במשך כל השנה, וכמו"כ לכוון היטב בברכת "רפאנו" כדי לזכות לרפואה שלימה לכל השנה, וכן כל היוצא בו.

ענין זה אמור ביום הפורים כולו, אך שעת ה"רתיחה", כביכול, של מדת הרחמים, זו שעת קריאת המגילה. אז נפתחים ביתר עוז מעיינות החסד העליונים השמורים אך ורק לשעת הסכנה. וזוהי שעת רחמים מופלאה ונוראה שאין לה זכר בזמנים אחרים: לא בשבת ואף לא בתפילת "נעילה"! באותה שעה מושפע על כלל ישראל שפע של תורה שבה נכלל הכל.

עלינו, איפוא, להפסיק מעט מלהתעסק בעת קריאת המגילה בכל הנעשה סביבנו ולעמוד ולהתבונן במציאות האמיתית בה אנו חיים באותה עת. הרי כעת מושפע עלינו שפע של תורה, וזהו זמן של גילוי מדת הרחמים במלוא עוצמתה, ודאי אם נפנה עתה אל הבורא ית' בתפילה על הפרט ועל הכלל,

באר החיים ק"ב ר' גרמן

10

נלהבים המה דברי הקב הישר' (פרק צט) "דאח בעיניך קדושת מועדים אלו, בכל מועד ומועד יש בהן קדושות וסודות נפלאים, וצריך אתה לדעת כי יש עולם חדש למעלה שהוא קדוש וגורא מאד, ואין אותו העולם מתגלה לחוץ מחמת רוב קדושתו כי אם פעם אחד בשנה, ומתחיל להתגלות בהתחלת קריאת מגילה, ומזה העולם היה שורש נשמתו

של מרדכי הצדיק, וצריכים אנו לעורר רחמים שיתגלה העולם הנ"ל לחוץ, וישפיע ויאיר על רישיה דעמיה המתאספים לשמוע מקרא מגילה בלב טהור בלב של כוונה", ומבאר שזו כוונת הברכות "אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה", מלשון הזמנה, כמו (במדבר י ב) "למקרא העדה ולמסע את המחנות", פירוש "שציונו השי"ת לעורר כוונה ולהוציא אותה הארה גדולה לחוץ, וזהו על מקרא מגילה, ועל זה יענה הקהל אמן בכוונה גדולה" [וכדאי הוא העיון בכל פרק זה בקב הישר', כי דבריו מלהיבים ומעוררים מאד את הלב], והדברים ברורים ואינם צריכים להוכחות וראיות [וכיוון הישמח ישראל' (פורים סוף אות ג) לדעתיה, שאף הוא מפרש מדיליה "מקרא מגילה" מלשון הזמנה והתאספות, שכל האורות מתאספים ומתגלים בעת קריאת המגילה].

שני מבטים על מהות הגורל

12

כדי להבין את מהותו של יום פורים, והלימודים ממאורעות אלו, יש להקדים ולבאר תחילה כמה יסודות חשובים למסגרת עבודת ה' שלנו, כענין הבחירה – והמקרה.

בדרך כלל, האדם בבחירתו מכריע כיצד ואיך לפעול, על פי ראות עיניו והבנת שכלו, אולם יש דברים שקשה לו לאדם להגיע לכלל החלטה מסיבה כלשהי, ואז מכריע את הדבר ע"י גורל. כמובן, הכרעה זו שעל פי הגורל אינה מצד בחירתו של האדם, אלא הכרעה מלמעלה על פי המזל, ואמנם גם בעניני קודש מצינו שהשתמשו בגורל, כגון: שני השעירים ביוה"כ מצוותם שיהיו שווים במראה קומה ודמים (וימא פ"ו מ"א), והגורל הכריע איזה שעיר קרב לה' ואיזה שעיר משתלח לעזאזל. וכן חלוקת ארץ ישראל היתה עפ"י הגורל, "והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחותיכם" (במדבר לג, כד).

לאמיתו של דבר, יש לדעת כיצד לפרש את משמעות ענין הגורל וכיצד להתייחס אליו. אפשר להסתכל על הגורל במבט של אמונה, שהרי הגורל מראה לנו את רצון השי"ת, ואין ההכרעה מסורה ביד האדם כלל – וכן אמנם היה בגורלות השעירים ביוה"כ, אשר משמים הוכרע תפקידו של כל שעיר אם להקריבו לה' או להשתלח לעזאזל, וכן בגורלות חלוקת הארץ, נקבע משמים על פי רצון השי"ת איזה חלק מגיע לכל שבט. אמנם מאידך, האיננו מאמין מסתכל על הגורל במבט של כפייה; כאשר איננו רוצה להכריע לפי שכלו והבנתו, הוא משאיר את ההכרעה לדרך המקרה – המקרה הוא שיכריע.

יסוד מבטו של המן נבע מכפירה

13

המן אשר מסר את ההכרעה לביצוע הגזירה לגורל, לא עשה זאת מתוך היותו מאמין המבקש למסור את ההחלטה לרצון השי"ת, אלא כונתו היתה – המקרה הוא שיכריע.

וכן אחז"ל (אסתר רבה פר' ז, ה) "ויגר לו מרדכי את כל אשר קרהו" – מרדכי סיפר להתן את כל השתלשלות הענינים – "אמר להתן לך אמור לה' בן בנו של קרהו בא עליכם הה"ד אשר קרן בדרך". מרדכי הגדיר את אישיותו של המן – "בן בנו של קרהו", עמלק הרי ראה את כל הניסים והנפלאות שנעשו ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, ובשעה שכל העמים שמעו וראו "אז נבהלו אלופי אדום... נמוגו כל יושבי כנען" (שמות טו, טו), עמלק לא רצה להבין את מה שכולם ראו והבינו אלא עמד כנגד ונלחם בישראל, לכאורה, כיצד העז לעשות זאת אחרי שראה את כל הניסים והנפלאות? התשובה: "אשר קרן בדרך", עמלק אכן ראה את כל השתלשלות המאורעות, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, אבל הוא ראה בכל אלה צירוף של מקרים גרידא, מקרה ועוד מקרה, וכן כפר בהשגחה. כמוהו התנהג גם המן, כפי שמרדכי הגדיר – "בן בנו של קרהו", הוא רואה בכל מאורע רק מקרה, איננו מתפעל כלל מניסים ונפלאות, כי כופר הוא בהשגחת השי"ת.

לא רק בהפלת הפור, אלא בכל מאורעות המגילה ניכר מבטו של המן הרואה בכל דבר – מקרה.

14 אחרי שבעצת יועציו הכין המן את העץ לתלות את מרדכי, הלך המן אל המלך אחשוורוש לבקש רשות לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו, ובלילה זה סיבכה ההשגחה – שנודעה שנתו של המלך, וקראו לפניו דברי הימים, ובדיוק קראו לפני המלך את מעשה בנתן ותרש, ואיתא בילקוט (תתרגו) "כיון שבאו לזכותו של מרדכי היו מדלגים והיו הכתבים פורחים... והיו קוראים אין כתיב כאן אלא ויהיו נקראים, מאליהם היו נקראים... ויש אומרים אליהו ז"ל"ט בא וכתבן שנה וימצא ואין אומרים וימצא אלא לדבר האבוד", ובדיוק באותה שעה הסתובב המן בחצר המלך, ואז שואל המלך את המן – אשר מטרת ביאתו היתה לבקש רשות לתלות את מרדכי – מה לעשות יקר וגדולה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, והמלך מצווה על המן – אשר גידלו המלך על כל השנים – לעשות יקר וגדולה למרדכי, להרכיבו על הסוס ברחובות העיר. כל גלה הרי הם מאורעות מופלאים, כיצד סיבכה ההשגחה העליונה את כל מהלך השתלשלות הענינים.

ומהי תגובתו של המן על מאורעות אלו? "ויספר המן לזרש אשתו ולכל נחביו את כל אשר קרהו" (אסתר ו, יג) – קרה מקרה, לא התפעל מאומה מהשגחה הפרטית הזו, ולא ראה בכל אלה עונש שמים על רשעתו, אלא רק ירופי מקרים, מקרה ועוד מקרה שאינם בתחום שליטתו. גם יועציו לא ראו בכל מאורעות הללו את יד ההשגחה ולא הבינו שאין רצונו של הקב"ה לתלות את מרדכי, וענו לו באותו מבט: "ויראמו לו חכמיו וזרש אשתו אם מורע היהודים מרדכי אשר החילות לנפל לפניו לא תוכל לו כי נפל תפול לפניו" (אסתר ו, יד). כל זה רק מקרה הוא – אם מורע היהודים מי שמתגרה ביהודים כאשר שעה משחקת לו, הרי אז ההצלחה מאירה לו פנים, אבל אם במקרה איננו צליח, הרי אז מזלנו נהפך, והמקרה ממשיך לדרדרו מטה יותר ויותר, לכן נפול

15 זוהי הגדרתו של מרדכי על המן "בן בנו של קרהו", אף מאורע אינו מאיר את עיניו לראות את השגחת השי"ת, בכל דבר רואה רק "מקרה". כשמצליח – המקרה נתון לשליטתו, וכשאינו מצליח – אינו חש באשמה כלל, אלא מקרה הוא שאינו בתחום שליטתו.

הגורל והמקרה – מזומנים מראש לפי מסגרת תפקידי האדם

16

לאור יסודות חשובים אלו נבין היטב פרשיות רבות בתורה. חלוקת ארץ ישראל היתה עפ"י גורל, "והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחותיכם... אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה" (במדבר לג, נד). כל שבט ושבט באופן כללי, וכן כל אחד ואחד מהשבט באופן פרטי, קיבלו את חלקם המיועד להם בארץ ישראל לאור תפקידם בבריאה במסגרת עבודת ה' – כל אדם עם הכלים הדרושים לו לפי מה שנקבע מראש. כאמור, ענין זה הוא משרשי הנהגת הבריאה, ואף משה רבינו לא היה ביכולתו להשיג זאת, ולכן גם לא היה ביכולתו להחליט מהו חלקו של כל שבט בחלוקת הארץ. מי איפוא יכול לקבוע? הגורל הוא הקובע, זאת אומרת, החלטה זו תחלויה בשורשי הבריאה, היא מסורה בידי שמים לפי הנהגת המזל שהוקבעה מראש.

17

וכן אצל רות, נאמר: "ויקר מקרה חלקת השדה לבועז" (רות ב, ג). דרך ההשגחה סיבכה אותה אל שדה הגואל – בועז, ולמה סיבכה כך דרך ההשגחה? מכיון שהיה זה "מקרה" – המקרה שלה מכונן אליה מהשי"ת, שע"י כך תמצא את הזיווג – המתאים לה, כי כך היה מזומן מראש.

הכופר משעבד את המקרה כפי רצונו

18

הכופר – פוסח על שתי הסעיפים, הוא משתמש במקרה כרצונו האישי וכפי הצלחתו. אמנם הוא יודע שיש דברים הנגזרים מלמעלה אשר הם אינם בתחום שליטתו, אבל בכל זאת הוא מרמה את עצמו שהוא כביכול בעלים על המזל, בידו ובכוחו לשעבד את המזל לרצונו – וכפי רצונו. כשמצליח איננו תולה את ההצלחה במזל, אלא זוקף אותה לכוחו וליכולתו האישית, אולם

מאידך כשאינו מצליח תולה זאת במזל, וחי בהרגשה שאין זו אשמתו, שהרי יש דברים שאינם בתחום שליטת האדם, ובס"ה הרי זה מזל לא מוצלח. הוא איננו חש כיצד על כל צעד ושעל הוא נאלץ לחיות עם סתירות מיניה וביה. בהשקפה כפרנית זו, חי המן "בן בנו של קרהו" – כפוסח על שתי הסעיפים, מצד אחד רצה שמלמעלה יתכננו את היום המוצלח למזימתו, כרצונו האישי ולתועלתו מתוך שנאתו ליהודים, ומאידך גיסא היה כופר גדול! מכטו על כל המאורעות היה שהם אינם אלא צירופי מקרים ומזלות גרידא, שאינם בתחום שליטתו, ואינם תגובה על מעשיו הרעים. והרי זוהי סתירה מיניה וביה – ממה נפשך, אם מוסר אתה את ההחלטה – שמשמים יחליטו, אי"כ צריך גם לדעת מה רוצים משמים, להתאים את עצמך לכח העליון, ולא להיפך לרצות לשעבד כח העליון לרצונך.

כאשר קורה כל מקרה כשלעצמו אפשר להסביר זאת, אין זה חורג מדרך הטבע; קורה שהמלך משתכר באמצע הסעודה, וקורה שיש לו בקשה להראות את אשתו לעיני העמים, וקורה שכועס עד כדי כך על אשתו והורגה, וגם קורה שבחור באשה אלמונית שאיננה מגדת את עמה ומולדתה, וכך בכל מאורעות המגילה כשקורה כל דבר כשלעצמו אפשר לומר – זה קורה, אבל כשרואים כל השתלשלות המאורעות מתחילה ועד סוף, רואים בכל זה השגחה נפלאה המסתתרת בתוך הטבע.

המן גם הוא ראה כל השתלשלות המאורעות, אבל הוא ראה בכל פעם רק פור – מקרה (הוא לא ראה את הקשר של המאורעות), כשהצליח השתמש במקרה לטובתו וכרצונו, וכביכול בידו להשתלט על המקרים העליונים, אבל כשלא הצליח לא חש באשמתו כלל, תגובתו: "ויספר המן... את כל אשר קרהו" – בן בנו של קרהו.

פור המן נהפך לפורינו

19a

מעתה נבין איך מבטא שם היום "פורים" – את מהותו של יום. אמנם הגורל שהפיל המן, שעל שמו נקבע היום, היה רק פרט אחד בכל מאורעות

affected you in some way; a train you missed that caused you to see an advertisement on the next train that helped you grow; a ride you took with a friend, during which you overheard a conversation that contained an important message for your own life.

Such introspection can boost your *Emunah*, as you begin to make sense of your life and the path that has been paved for you. It might be painful sometimes. There might be questions. There may be events that you simply cannot understand. Don't forget — you are in the middle of the story. If we were to stop reading the *Megillah* somewhere in the middle, we wouldn't be able to make sense of it. We should internalize the message of the *Megillah* and use it as a guide for our own lives, and have faith that once we move on to the next world, all our questions will be answered.

24

14 Purim Eternal

R. Avi Feiner

this world³—rather, we are mandated to temper our “happy” emotions with feelings of awe and cautiousness—how are we allowed to experience complete and unbridled *simchah* on Purim?

He answers that Purim is not part of this present world; rather, it is intended as an other-worldly experience that is meant to give us a taste of what the joy of the future Messianic times will be like.⁴

In other words, Purim is an extraordinary day; it is a day not from this world, but from the next world. It is a day when we all are given the amazing gift of being able to feel the eternal joy of the ultimate Redemption—and this is its essential quality.

If this is the case, and Purim is so remarkable because it offers us a glimpse of Messianic joy even in this world, then that quality of the day should be alluded to in its very name.

I believe that it is.

When you look at the letters פור, there is a letter ן that pulls the פ and the ר together. A ן is often called a “ו' התבור” because it connects and pulls two things together. But hiding between a פ and a ר in the order of the word אלהים is a ז and a ק, which together comprise the word קץ, which refers to the end of days—the future Messianic period.⁵

The hint is remarkable: On a superficial level, all we see is the פור, the seemingly arbitrary lots that we are given in life, both individually and as a nation. However, when we try to look deeper, we are able to see that which is hidden beneath the פור—we are able to see that there is a קץ, an end time that all of the events in Jewish history are leading toward; a time when it will be revealed to us that absolutely nothing is arbitrary in this world and that there is a *tachlis*, a positive purpose, to whatever Hashem sends our way.

25

On Purim, we have the ability to peer beneath the surface and see that which is hidden underneath. At the time of Mordechai and Esther, we were able to see that the פור of Haman was not what it first appeared to be. It seemed to be a death sentence against the Jewish People, but ultimately it was not. It was, rather, a call to *teshuvah* and a way to enable the Jewish People to experience complete salvation.

So too, every year on Purim we have the opportunity to realize that the קץ is hiding behind the פור, the seemingly arbitrary events of life. We have the complete faith that nothing is coincidental and that the events of this world are leading to a time of unlimited joy, a time of קץ—a time when “אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה”⁶ will exist in a permanent sense.

26

40 \ INSIDE PURIM

R. Stuckloff

5. When the Jews stray from the path of Torah, Hashem steps in to redirect them. Sometimes He accomplishes this through positive events, and sometimes through seemingly negative events. Only Hashem knows and understands His reasons for choosing either technique. The Purim miracle represented the latter method. The holiday is named after Haman's lottery, because the seemingly evil lottery is what stirred the Jews to repentance, which is what in turn brought about their salvation.

(A.P.S.)

סללי תמים | רעו | להלן (5)

27

פרו ידיהם מהתורה

אם כן, ראה סוד מחיית עמלק שהוא סוד פורה שדורכים עליו, ומכוח הדריכה עליו נעשה יין של שמחה לישראל, סוד משתה היין. נמצא שבמילה פורים רמוזה מחיית עמלק. אך יש להבין עומק סוד המילה פור ושורשה. הנה באמת תרע שסוד הפור נעוץ בעם ישראל ולא בהמן, והוא רומז על השורש להתעוררות של עמלק כנגד עם ישראל. כי סוד פור רומז על המקום הראשון שבו הופיע עמלק, והוא אומרו “ויקעו מרפידים ויבאו מדבר סיני” (שמות יט ב), ולאחר מכן בא עמלק, ולמדו חכמים מהמילה רפידים שלא בא עמלק אלא על שרפו ידיהם מהתורה, ותראה ש’פור’ אותיות ‘רפ’ ו’ב’ לפעמים במגילה מופיעה המילה פורים בלי ו’, לרמז כי ‘פרים’ אותיות ‘רפ’ ו’ב’ להורות על השורש שגם לעמלק להרים ראש. והיינו שכשישראל נרפים מן התורה, זה נותן כוח לעמלק. וכך אמרו חז”ל (תנחומא בשלח כה):

“אחרים אומרים אין רפידים אלא שרפו ידיהם מן התורה ולפיכך עמלק בא עליהם. וכן את מוצא שאין השונא בא אלא על ידי רפיון ידים מן התורה.”

ותבין שדבר זה אינו שולי כלל, כי כל תכלית התעוררות עמלק היא כדי שעל ידי האיום הבא ממנו ישובו ישראל ויתקנו את הפגם. כי זהו כלל, שהרשע אינו אלא שט בידו ה' יתברך כדי להחזיר את ישראל למוטב, ותמיד צריך להבחין בשורש החיסרון שבקרב ישראל שגם להתעוררות הרשעה, ועל ידי כך יפעלו לתקן עצמם, וממילא ייפול הרשע. וזה עומק המאבק. וברצוננו לומר שהנה האדם עלול להביט בחיצוניות בלבד, לראות שקם אויב, ושה' עשה תשועה, וישראל ניצחו. ויסבור שהעיקר הוא עניין זה לבדו. אך בכך לא ירד לעומק העניין, כי הלא האויב לא קם בלי סיבה, והיא מצד ישראל שצרכים תיקון. ובאמת אין איבוד אויב אלא באיבוד סיבת קיומו, והוא בתיקון בתוך ישראל עצמם.

והנה תשכיל שכדי שגור לעומק העניין ולא נבט רק בחיצוניות, קראו לימים האלה פורים, על שם הפור, לרמז לנו באמצעותו על שורש העניין, והיינו על הפגם שבקרב ישראל שגם להתעוררות האויב, ועל התיקון שנעשה בקרב ישראל שבזכותו נפל

האויב. והכל תלוי ממש בסוד המילה פורים. כי הנה ראשית כל הפגם נעוצה בסוד פור, על שרפו ידיהם מן התורה. ותראה שהנפילה של ישראל רמוזה במילה רפו, על שרפו ידיהם מן התורה, והתיקון היה בסוד פור, שהוא רמוז לתשועת ישראל, ויש לנו לבאר דבר זה, ונשכיל סודו מכוח מדרש האותיות וה' יאיר עינינו.

28

ר"ש מול דל"ת

הנה תראה את ההבדל בין רפו לפור, כי בשתי המילים האותיות פ"ו סמוכות, וההבדל הוא רק באות ר"ש, האם באה בראש המילה או בסופה. וסוד העניין הוא, שהנה פ"ו רומז על סוד שם אלהים, העולה פ"ו כנודע. והנה מבואר בזה הקדוש שבתאות ר"ש יש בחינת כוח הסטרא אחרא, שאותיות ק"ר סוד “אשר קר” והן שורש השקר, כי כוח השקר באותיות ק"ר דווקא, כדברי הוזהר. והבן סוד קר שהוא קור, הקור הוא המוות, כי אור ה' הוא שורש החיים, שממנו בא החום, והמת הוא קר, סוד ילוק אור ה' מהעולם. וזהו עמלק, הטוען שאין ה' בעולמות התחתונים, וממילא הם מתים, סוד קור, כי הוא מקרר, כמאמר חז"ל. ושורש הקירור שלו הוא בסילוק אור נשמה מהגוף, שהוא כקור המת. והוא סוד ר'ק', שאומר שהעולם הזה ריק מאלהותו תבין חלילה.

נמצא שאותיות ק"ר הן בחינת השקר וסילוק אלהות, ולכל אחד יש בחינה שונה בכך. ותשכיל סודו העמוק, ששתי האותיות הללו הן בחינת פגיעה בקדוש, כי הנה האות ק' היא למעשה עיוות של האות ה', שנמשכת הרגל למטה לסוד הקליפות, והוא רמז לנפילת העולמות למטה, וסוד האות קוף, כקוף המחקר אדם. והאות ר' היא עיוות של האות ד', כי היא בנטיילת הרגל העליונה האחרונה של הדלת והפיתתה לר"ש, והנה תבין סודו שהוא עמוק מאוד. כי הנה תראה שיש צד שווה בין ר"ש לדלת, כי שתיהן רומזות על העולם הזה עצמו, סוד המקבלים, כי דלת היא מלשון

דלות ועניות, ור"ש מלשון עני ורש. ושניהם מורים על חסרון. אלא שבדלת יש סוד תיקון של העניות, ואילו ברי"ש יש פגם, כי הנה תשכיל שדלת היא גם מלשון דלת, שפותח עצמו לקבל מלעיל, וזה עצמו סוד הרגל העליונה של הדלת, כמאמר חז"ל (שבת קד א) שהדלת מסובבת עצמה מהגמ"ל הגומלת חסד לדל, כי מתביישת לקבל, נמצא שמקבלת על ידי יד אחורית שפונה למשפיע לקבל ממנו. מה שאין כן הרי"ש שמסובבת עצמה מהמשפיע, אך לא מושיטה יד אחורית לקבל כלל. ונמצא שברי"ש יש נתק מוחלק מהמשפיע. והיינו שמסובבת מחמת כפירה במציאות המשפיע, ולא מכינה עצמה לקבל ממנו. והוא סוד ההבדל בין אל אחד מול אל אחר, וכמו שרמזו עומק דבר זה בדבריהם שאמרו על הזובב שהתיישב על הרגל של הד' כשהדיו היה לח ולקח הזובב את הרגל ונעשתה ר', סוד אל אחר במקום אל אחד. והבן עומקו, כי יצר הרע נמשל לזובב, והוא הפוגע בסוד הרגל הקטנה הזו להפוך ד' לר'.

והבן סוד העניין, כי העולם הזה באמת ריק מצד עצמו, שאין בו מאומה. והאדם צריך לדעת זאת ולהכין עצמו לקבל מאת ה'. אך עמלק, כל מהותו באה לנתק את הקשר בין האדם לה', בטענה שקרית שהאדם אינו צריך מאומה מאת ה', ועמלק עושה עצמו אלוהים. והנה פעולה זו היא ממש סוד מחיקת הרגל של הד' והפיתתה לר'. והיינו שבאמת הלא זה שקר, כי האדם ריק באמת, וכשמנתק עצמו מה' נעשה ריקני חסר כל. והוא סוד ר"ש, שהוא עני ורש. והבן סוד ההבדל בין רש ובין דל, כי הדל הוא מלשון דלות אך גם דלת, שמבקש מאת ה'. ולכן ה' חונן דלים. מה שאין כן הרש, שאינו עושה עצמו כלי, שהוא רק לשון עניות, ולכן אין בו מאומה, כי אינו מבקש מה', סוד "וְיָרֶשׁ אֵין כָּל" (שמואל ב יב ג), סוד הנתק מהיסוד, בחינת 'כל', שהוא המשפיע, ואין לרש כל, מחמת שאינו עושה עצמו כלי, בסוד מחיקת הרגל של הדלת, והבן סודות אלו.

39

חודש 'אדר'

הנה אם כן סוד הרי"ש הוא בחינת העולם הזה כשהוא מנותק ממקורו, סוד ריקני, והוא נובע מפגיעת עמלק, שפוגע בדלת, סוד השכינה, סוד העולמות התחתונים, ומנתק מהם את הקשר לה'. והבן סוד התיקון שהוא בעילוי השכינה ותיקונה, להוציאה מבחינת ר"ש לבחינת דלת, והוא סוד אד"ר, כי נעשה סדר ותיקון, סוד דלת לפני ר"ש, והיינו שנדחו הקליפות, שסודן ר"ש, לסוף, והדלת היא העולמות כולם שנעשים פתוחים לקבל מאת ה', לכן באה תחילה אל"ף, סוד אלופו של עולם,

ולאחריה כל העולמות המקבלים, סוד דלת, ובסוף נדחו הקליפות, סוד ר"ש. מה שאין כן בהיפוך אתונו, נעשה רד', סוד "ד' ב' שחת צמך" (שמואל לב ז), שעשו עגל ומחולות, שהוא ניתוק מלעיל, סוד ר"ש במקום דלת. והתיקון הוא סוד דר', להורות שה' דר בעולם ולא יפול העולם, סוד דר'. ומכוח דר' נעשה העולם כלי ממיילא נעשה אדר, א' דר, והבן סודו.

31

רפ' מול 'פור'

הנה אם כן סוד ר"ש הוא הנפילה של העולמות, שלא מקשרים עצמם לה' ונעשים חלשים בלי כוח. והוא סוד רפו. כי תשכיל סוד רפו, שהוא התגברות הרי"ש להיות בתחילה, קודם שם אלהים. והוא סוד התגברות החושך על סוד הקדושה שבעולם הזה, כי שם אלהים הוא סוד הקדושה שבעולם הזה, בסוד אלהים גימטריא הטבע, סוד השכינה כנודע, וכשהרי"ש באה בתחילה מורה על התגברות הקליפה, סוד צמלק, ומסתיר סוד שם אלהים הגנוז בעולם הזה, סוד פ"ו. והוא רפו. והעניין פשוט, כי על ידי לימוד התורה נפקחות עיני ישראל לראות את עומק המציאות, ולדעת שה' תברך בורא ומנהיג את הכל, כי זה כוח התורה, להכיר את ה' יתברך. מה שאין כן בלא תורה, שהאדם רואה רק טבע וחומר, וממילא סובר שאין ה' בארץ, והיינו שעל ידי רפיון הלימוד לא זו בלבד שפוגע בעסק התורה, אלא שגם שוקע בחומריות העולם הזה לסבור שהוא עוזב בלי אור ה'. והוא סוד ר' שבא קודם פ"ו.

ותיקונו על ידי חזרה לעסק התורה, בסוד הדור קיבלוה בימי אחשוורוש, שקיבלו את התורה ללומדה. והבן סוד 'הדור' כי בו תראה את אותיות השכינה בסדר נכון, מהשלמות ומטה, סוד ה"א בתחילה, שהיא שכינה במילואה, ולאחר מכן דלת, סוד השכינה כשהיא דלה אך פתוחה לקבל, ולאחר מכן סוד ו"ו שהיא אור התורה המתגבר למטה בתחתונים כמו בעליונים, וממילא נדחות הקליפות, סוד ר"ש, לסוף, והבן סודו שהוא סוד 'הדר' שהוא המלך השמיני, הבא לאחר מלכי אדום (שכנודע על פי הסוד הוא סוד ישראל, בסוד התיקון), סוד כוח ישראל השלם, ובו נרמזו שלמות השכינה, בסוד ה"א בתחילה, לאחריה דלת ולאחריה ר"ש.

והנה אם כן, כששבו ישראל לעסק התורה, הגבירו לבבם להכיר אלהותו יתברך במציאות, ולא יראו את העולם כמקרה, סוד ר"ש, אלא ראו את אור ה' במציאות, שהוא רמזו בסוד שם אלהים, ולכן בא התיקון בסוד פור, שהוא פ"ו, סוד שם אלהים, לפני ר"ש, שהוא העולם הזה. והוא רמז להכנעת המן. והבן סודו, כי כשמאיר שם

33

ולכן כאן תראה עוצם חסדי ה', שכבר מתחילה הוכרה ישועת ה' שתבוא לישראל. כי בעת הצרה, שהפיל המן גורל, מיד בו רמז על מפלתו. כי המן עצמו חשב שעורך גורל, סוד הוא הגורל לפני המן דווקא, שסבר שאין ה' בארץ והכל גורל ומקרה, אך באמת היה זה פור, סוד שם אלהים בכוחו וגבורתו. ותבין שלכן נקרא השר שלהם פורה, להורות על התכלית. כי השר מורה על התכלית, ותכלית עמלק לעורר את ישראל להכיר שה' שולט בכל, גם בארץ, כי מכוח שנאתו לישראל וצרותיו מחזיר את ישראל למוטב, להכיר את ה' אפילו בהסתרה שבתוך ההסתרה, סוד פור.

34

פורים על שם הפור

והנה לכן קראו לימים האלה פורים על שם הפור. והבן סודו, שלא קראו להם פור אלא פורים, והוא לשון רבים. וענין לשון רבים הוא מחמת שהם כמה ימים, כמו שמשמע מפשט המגילה - "על פן קראו לימים האלה פורים". והבן סוד לשון רבים, כי תשכיל סוד עצום, שהמביט על העולם הזה, הנה כדי לראות את ה' המתגלה בו, מוכרח להביט במבט רחב על תהליך ארוך, ולא על רגע אחד בהווה. כי בנקודת ההווה יש ההסתרה, שאינו רואה את ה'. בו אך כשמצריך מאורע למאורע, אז רואה את מסבב הסיבות שמוביל הכל ואין עוד מלבדו. והוא ההבדל בין הנס לטבע, שהנס הוא גילוי נקודתי בהווה, והטבע הוא גילוי אלהות דווקא מחמת הרצף. והנה לכן תשכיל שסוד לשון רבים הוא בחינת ההתבוננות המקיפה, סוד "הימים האלה", ובוה תבין סוד עצום, שלא מצינו שום חג שנפרס על כל כך הרבה ימים, מלבד הפורים,

שמגילה נקראת ב"א וי"ב וי"ג וי"ד וט"ו, שהם חמישה ימים, והם כללות השבוע, כי שיש ושבת לעילא מהזמן. נמצא שפורים נפרס על מערכות הזמן בדווקא, כי סודו הוא גילוי אלהות מתוך הטבע, וחייבים להביט על טווח זמן ארוך כדי להשיג אור האלהות שבו.

25

והנה בזה תבין סוד השם פורים דווקא ולא פור, כאומרו "על פן קראו לימים האלה פורים על שם הפור". והבן סודו, כי הוא בחינת רבים, שמצריך ומחבר את הימים למקשה אחת, ועל ידי כך מתבונן חסדי ה'. והבן סודו בשמו, כי הוסיפו למילה פור את האותיות מי, סוד הבינה, סוד חמישים שערי בינה, המחברת ומקשרת את כל הימים הנפרדים, סוד פור, למקשה אחת, לראות את יד ה' בה. לכן תראה שסוד מילת פור מושרשת בבחינת שם אלהים, שהוא בחינת אלהים פשוט ואחוריים, סוד פ"ו העולה אלהים, וסוד ר' שהוא אחוריים של שם אלהים כאמור לעיל. אך צירף להם סוד מ"י, סוד הבינה, שהיא שורש שם אלהים, סוד בינה שהיא שורש הגבורה, ובכך נמתק ונתקן הכל. כי הגבורה היא כוח הפירוד, והיא סוד הימים הנפרדים זה מזה, ובהארת הבינה נקשרים זה לזה ומתחברים למחלף אחד, והוא עצמו סוד מיתוק הגבורה. כי אם אדם יביט על יום אחד, הרי שיראה צרות וקשיים, אך אם יביט על חיינו ברצף ובעמקות, יראה כיצד כל צרה הביאה לתיקון וברכה, ויתמתקו כל צרותיו, והבן סודות גדולים אלה. וזה סוד "הימים האלה נזכרים ונעשים", כי סוד הזיכרון הוא חיבור רגע לרגע, והשכחה היא סוד ניתוק הקשר, כי השכחה היא חיבור האדם להווה לבדו, בלי העבר והעתיד, וצריך לקשר הכל למקשה אחת, וזה עצמו סוד

Touching the Point of Perfection

PURIM AND YOM KIPPUR

The Zohar tells us that Yom Kippur is so called because it is "*yom k'purim*, a day "like" Purim.¹⁷ How is Yom Kippur, the sacred day of fasting and abstaining from all pleasures of this world, like Purim, when we feast and are merry?

Purim is so called because of the "*pur*," the lottery which Haman cast to determine on which day he would annihilate the Jews. This day, as the *megillah* tells us, was transformed into a day of annihilating the enemies of the Jews, followed by a day of rest, celebrated as Purim.

✓ Lots play a crucial role in Yom Kippur as well. The primary service of Yom Kippur takes place with a lottery over two goats which look exactly the same. The atonement of Yom Kippur is achieved by the *avodah* with these two goats.

The nature of a *goral* (lottery) expresses the essence of these *Yamim Tovim*, so different yet so similar. Of all ways that one can acquire things, winning by lottery remains incomprehensible. If someone works intelligently and diligently, it makes sense for them to earn real money. Acquiring by inheritance has a logic of its own — we are a part of our parents and other close relatives. But why should a person win the lottery? No one can explain that.

• The *olam hagoral* (the world of lots) is another term for the world of *Keser*, the world which is above the head, the seat of understanding. The world of *Keser* is also referred to

as *olam haratzon*, the world of [Hashem's] Will. Why does Hashem so love and desire His people? Why does He forgive our sins on Yom Kippur; why does He save us on Purim?

✓ It's as mysterious as a lottery. We simply cannot fathom Hashem's will.¹⁸

38 In the world of *Keser* is also *yechidah*, the unfathomable root of the Jewish soul where we are fused together in a bond with our Creator. This is why the *Noam Elimelech*¹⁹ has yet

• another name for the world of *Keser*, *goral*, and *ratzon*: *kol Yisrael* — All of Yisrael.

יש עולם הנקרא כל ישראל והעולם ההוא שלם בלי שום פגם כי הכללות ישראל הם הצדיקים כמ"ש "ועמך כולם צדיקים" וא"כ אף שהפרטים חוטאים לפעמים אבל הכללות הם תמיד קיימים בקדושתם.

There is a world called "*kol Yisrael*," and this world is complete without any blemish, because the collective of Yisrael is righteous, as it says, "Your nation [as a whole] is all *tzaddikim*."²⁰ Even if individuals sin sometimes, the collective always remains with its holiness.

✱ In *kol Yisrael*, there are no better or worse Jews. There, we fuse together as a collective, our actions immaterial in the face of our G-dly essence. Because we are rooted in Him and are essentially good, Hashem cleanses us from sin on Yom Kippur and saves us on Purim.

- Rabbi Yitzchak Hutner writes that the fact that the *Megillah* is called "*Megillas Esther*" (which can also be translated as "revealing that which is hidden") alludes to the fact that our *inner ratzon*, which is sometimes concealed, becomes revealed on Purim.⁹
- One of the reasons that many have the custom to dress up with masks and costumes on Purim¹⁰ is to show that even when our outer actions are somewhat defective, as they were in the times of Purim, our true selves are not represented by what we look like externally, but rather by our inner *ratzon* to serve Hashem properly.¹¹

This may be another reason why we feel such a sense of unity on Purim. All of Klal Yisrael is really considered as *שורש נפש אחת*, stemming from the same soul.¹² We are all connected in that we all have the same *ratzon*;¹³ it is only our external actions that differentiate us from each other.¹⁴ On Purim, we realize that we all have the same yearning and the same ultimate goal to be *ovdei Hashem* and we are therefore able to feel a tremendous love and affinity to one another.

חזקתא

39 שהפיל המן. ולכאורה קשה, הן בכל החגים שיש בשמותם מענין הנס לא הוזכרה הצרה אלא ההצלה: בפסח על שום שפסח הקב"ה על בתי היהודים, בחנוכה על שום חנוכה המזבח שזכו לה ישראל. ומדוע כאן בפורים הוזכר דוקא ענין הגזירה — הוא הפלת הפור — ולא ענין ההצלה?!

ועוד קשה, הן המן הפיל פור אחד, ומדוע נקראו הימים האלה פורים בלשון רבים? ונראה לתרץ, שמדרכי ובית דינו, כאשר חזו בנסים העצומים שעשה עמם ה', הבינו כי לא לרוב צדקת ישראל פעל ה' כל זאת, אלא משום שישאל הם חבל נחלתו, ומשום כך נהג עמם לפני משורת הדין והצילם.

ו"חבל" הוא לשון חלק וגורל. וכמו שהקב"ה חי וקיים לנצח — כך ישראל שהם חבלו של הקב"ה חיים וקיימים לנצח. מה שאין כן הגויים שנתונים תחת שריהם שבשמים — כאשר יפול השר שלהם יפלו המה עמו.

אלו הפורים והגורלות אליהם התכוונו מדרכי ובית דינו כאשר קראו לחג פורים בשמו. האחד, הוא גורל ישראל שהוא לטובה, שבעבורו ניצלו. והשני, הוא גורל המן שהוא לרעה, שבעבורו נפל שדוד לפני ישראל.

וממילא התיישבו שתי הקושיות. שכן פורים מרמזים על גורלות ישראל והמן, שהם מענין ההצלה. ובלשון רבים, שהם שנים.

ומכיון שהיה הדבר בדרך העלם, וגם כדי שלא יסמכו עליו ההמון לחטוא באומרים שה' יצילם בכל אופן — אחר שהם חלקו וחבל נחלתו, לא רצו מדרכי ובית דינו לכותבו במפורש, והעלימוהו בדרך סתם, על שם הפור.

שיחות הגר"ש פינקוס זצ"ל

סור"מ

48

ומחדש האריו"ל שעיקר תוקף הנס של פורים אינו בעצם ההצלה שזכו לה באותה שעה, שהרי סו"ס כך היא ההנהגה הטבעית, שבזמן של סכנה עצומה כזו מתעוררים הרחמים. אלא עיקר הנס ש"זכרם לא יסוף מזרעם" (אסתר ט, כח), ושאותו תוקף של רחמנות ורחימה של אהבה שפרצו החוצה וגרמו להצלה מתחדש בכל שנה ושנה באותה מדה ממש, ואף שעכשיו אנו כבר לא באותו מצב של צרה שהיתה בזמן המן. ואומר האר"י ז"ל שענין הזה לא מצוי בשאר ימים טובים, שכל הי"ט הינם זכר למה שארע פעם, אבל בפורים עיקר הי"ט נקבע על מה שישנו כעת.

הקב"ה "תפר" כביכול את סדרי העולם על כלל ישראל. כל הנהגת העולם מתנהלת על פי המעשים שלנו, כפי ההשגות שלנו ולפי השכל שלנו. כביכול מציאותו יתברך נעלמת מן העולם. האמת הברורה הזו שסר"ס כל השליטה נמצאת בידו יתברך היא אמת נסתרת, זוהי הנהגה של "הסוד".

סדר דברים זה הוא המהלך של כל הימים הטובים. בפסח גאל הקב"ה את ישראל והוציאם ממצרים, בזכות "ויאמן העם" (שמות ד, לא). כיון שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" זכו לקבלת התורה (עי' שבת פח ע"א). כשעשו תשובה מחל להם הקב"ה. כך שכל ההנהגה של הקב"ה תלויה, כביכול, במעשיהם של ישראל. לנס חנוכה וכינו בגלל המסירות נפש של בני חשמונאי אשר יצאו יחידים למלחמה נגד היוונים.

נס פורים נעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו

עד שמגיעים לפורים. בפורים השתנו כל סדרי בראשית. אין עוד הנהגה של סדרי הבריא. כלל ישראל חטאו באופן שנחתמה עליהם גזירת כליה. כשבשמים חותמים, זו מציאות. בחותם אמת של דין שמים נגזרה גזירת "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים" (אסתר ג, יג). ובחז"ל איתא שענה הקב"ה למשה רבינו שכבר נחתמה הגזירה (אסתר רבה שם). כלל ישראל הגיעו למבוי סתום, שאין ממנו כל מוצא.

צורת הנס של פורים היתה ללא השתתפות של כלל ישראל. כאילו

שהקב"ה אומר: "אתם תלכו הצידה, ותנו לי לעשות את העבודה". השי"ת, בכבודו ובעצמו פועל לבדו. מתוך רחמים ואהבה, הוא אינו מתחשב בעבירות ומושיע את ישראל. חתימת הדין היא מציאות בסדרי העולם, אבל הקב"ה הוא למעלה מהסדר של העולם.

כדי שהקב"ה יפעל בעצמו, יש להזיז את האדם הצידה. צריך להשקותו ב"ין עד שלא ידע בין ימינו לשמאלו, בין אורר המן לבורך מרדכי, וכשהאדם בשכרות פועל הקב"ה את הנס. כל עוד האדם חושב שהמושכות בידו, כביכול אומר הקב"ה, "אני לא יכול לעבוד, אין אני והוא יכולים לדרך בכפיפה אחת". רק בשעה שהאדם שיכור והוא יודע שאינו מסוגל לעשות מאומה, יכול הוא להרגיש שמחה עמוקה, על כך שיש אחד שעושה בשבילו את כל המלאכה. זהו הענין המיוחד של פורים, שנשתנו בו סדרי בראשית. כך היה בימים ההם, וכך בזמן הזה.

בעצם ההשתתפות של עם ישראל בסעודת אחשורוש ניתק החיבור, ניתק המקשר בין הרוחניות השמימית לבין הגשמיות הארצית. בא מרדכי הצדיק שהיה בכחית מרע"ה בדורו (יעו" בזה באסתר רבה ו, ב) ופעל לאחד את עם ישראל עם קודשא בריך הוא ע"י תורה ומצוות. מגילת אסתר שהיא כאמיתה של תורה (מגילה טז ע"ב) שזכרם לא יסוף מזרעם וגם בתוך הגלות יהיו קשורים להקב"ה דרך התורה. ומצוות היום - שכיון שביום הזה אנחנו צריכים לחיות את האהבה הזו באופן מעשי תקנו בו מצוות שהן מצוות של אהבה. האחת משלוח מנות. והשניה מתנות לאביונים. משלוח מנות היינו כפשוטו להרבות אהבה וריעות ושלום. ואילו המצוה השניה לא נקראה בשם "צדקה לעניים", אלא "מתנות לאביונים". מתנה היינו דבר שנותנים מתוך אהבה, אין זה יום של צדקה לעניים, זה הוא יום של מתנות, אם יש מישוה שבור שומה עליך שתרגיש את הנשמה שלו, למשפחה שלך אתה שולח מתנות!! לשכן שלך אתה שולח!! ולאביון!! האם אתה שולח לו מתנה כמו שאתה שולח לרעייתך, כמו שאתה קונה לילדך!!

מכת חינוך עצמי זה של עשיית מצוות בין אדם לחברו בדרך של נתינת הלב. אף המצוות שבין אדם למקום מקבלות צורה של ביטוי לאהבת הלב. וכשהקשר אל הקב"ה הוא באהבת הלב, שוב לא מחפשים היתרים וקולות

בזה שונה יום הפורים מכל שאר המועדים, ויש בו את נקודת התכלית של כולם. פסח הוא זמן ללמוד אמונה, שבועות לתורה, ראש השנה ויום הכיפורים לתשובה וליראת שמים, סוכות לדביקות וחנוכה לנסים. פורים הוא זמן של לימוד בטחון. יש בורא לעולם, והוא ואין בלתו.

השם "פורים" נקבע על השם הפור, ומהו פור? גורל. מי שמוציא פתק מתוך כובע, הרי אין לו ראייה וידיעה מה יצא מתוך הגורל. הוא תולה עצמו

ביד המקרה והגורל. והיינו מעשה השי"ת ממש, בלי התערבות של כח אחר. המן הטיל גורל, מתוך כוונה שיקבל משמים הסכמה על מעשיו. הוא הבין שלגזור גזירת השמדה על כל היהודים, לא יתכן על פי דרך הטבע. רק למעלה מן הטבע, בעולם המזלות, אפשר לפגוע בזכות הקיום של עם ישראל. לשם כך הוא הטיל גורל, ואכן קבל המן הסכמה משמים. כדי להפוך את פור המן לפורינו היו ישראל צריכים לעורר רחמים ולשנות את גורלם מלמעלה, וזו מעין כחינה של בריאה חדשה ויצירה מחודשת של כלל ישראל.

העבודה שלנו ביום הפורים היא, להכיר שאין סדרים ואין מציאות חתומה ומוחלטת. ביכולת של האדם יש מצב בו נגמרו האפשרויות והוא הגיע לסוף הדרך. בפורים מגיע ענין הבטחון, להכיר שאצל הקב"ה אין שום מחסום ושום הגבלה והוא יכול להפוך סדרים ולחדש מצבים. מצות היום של פורים היא לשנות עד כדי שכרות, בזה מוציא האדם את עצמו מהתמונה, הוא אינו פועל מאומה והכל בידו של הקב"ה.

לכל אדם יש שלבים בחיים בהם הוא מרגיש שאינו יכול להצליח, אין לו סיכוי לסיים את הש"ס, הוא כבר לא יצליח להתפלל "שמונה עשרה" בכוונה, וכיו"ב לכל אדם בכל מצב. ההרגשה היא שהמציאות הקיימת נחתמה כבר, וזהו גור דינו. בהגיע יום הפורים נפתחים שערי שמים בבטחון מוחלט לשביר הקב"ה לשנות סדרי בראשית וליצור מציאות חדשה לגמרי. צריך לעורר חכמים, לזעק אל השם, ולבטוח עליו והוא יעשה.

45 נקרא טו

לגילוי של פורים, על יסוד מה שאמר הרה"ק מברדיצ'וב זי"ע, שלפעמים מניחים את הגז"ד של הימים הנוראים ואינו נגמר עד פורים. והיינו שהקב"ה נתן לישראל את יום הפורים שבו ניתן לשנות את כל עניני הדין של הימים הנוראים, ואפילו מה שכבר בבחי' נחתם בטבעת המלך עדיין יש דרך לשנותו בפורים.

וזה ענין מצוות היום מתנות לאביונים ומשלוח מנות איש לרעהו, להרבות את האהבה והידידות בין יהודים, שיתאחדו באהבה כלב אחד כאיש אחד בבחי' לך כנוס את כל היהודים שהיתה בימים ההם שהמשיכה את הגילוי הגדול של פורים. וזה גם ענין השמחה המופלגת בפורים. כדאיתא בתורת אבות שאם יהודי שמח ומרצה בהנהגת הבורא עמו, וגם כשכואב לו מאד יודע שאם הקב"ה מתנהג עמו כך הרי זה טוב ושמח בהנהגתו ית' אי מדה כנגד מדה גם הקב"ה מקבל אותו איך שהוא מתנהג ומוחל

לו. וזה התיקון הגדול ביותר לענינים שתשובה אינה מועלת עליהם, לקבל את הנהגת הבורא בשמחה ורצון. ומכאן ענין השמחה דחייב אינש לבסומי בפוראי, שהיא בתרופת פלא הממתקת כל הדינים.

נמצא כי פורים הוא היום היחיד בשנה בו יכול יהודי לשנות את כל הגזירות אפילו מה שבבחי' נחתם בטבעת המלך, ובזה מיוחד פורים מכל המועדים שבתות וי"ט שאין בהם גילוי זה. וכרכ' ויאמר המלך לאסתר במשחה היין מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך ותעש, המלך הוא מלכו של עולם אומר ליהודי ההולך חשכים ושרוי בהסתרים, מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך ותעש, במשחה היין הנך יכול לפעול כל משאלותיך ובקשותיך. ולכן גם אם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא יבטלו, כי הקב"ה פתח פתח מיוחד שהאור הגדול הזה יאיר בכל שנה ושנה ביום הפורים לעדי עד.